

นักบุญเกรโกรี ผู้ยิ่งใหญ่ (Saint Gregory, the Great) พระสันตะปาปา และนักปราชญ์แห่งพระศาสนจักร ศต. 6

นักบุญเกรโกรี พระสันตะปาปา เป็นผู้ที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้รับฉายา “ผู้ยิ่งใหญ่” และ “นักปราชญ์แห่งพระศาสนจักร” ผมจึงอยากจะรวบรวมเกร็ดทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และตำนานบางเรื่องที่เล่าขานกันมา ตั้งแต่ ศต. ที่ 6 ซึ่งความจริงมีเรื่องราวเกี่ยวกับนักบุญเกรโกรีมากมายนับไม่ถ้วน แต่ผมเลือกเพียงบางเรื่องเท่านั้น เพื่อแบ่งปันเล่าสู่กันฟัง

1. “Angles? No... Angli!” — คำเดียวที่เปลี่ยนประวัติศาสตร์อังกฤษ

นักบุญเบเด (Bede) นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 8 บันทึกเรื่องว่า ก่อนเกรโกรีจะเป็นพระสันตะปาปา วันหนึ่งท่านเดินผ่านตลาดที่กรุงโรม แล้วพบเด็กหนุ่มผิวขาว ผมสีอ่อน หน้าตาดี กำลังถูกนำมาขายเป็นทาส —นี่คือโลกคริสต์ศตวรรษที่ 6 การค้าทาสยังเป็นความจริงอันโหดร้าย เกรโกรีถามว่า “เด็กพวกนี้มาจากไหน?” มีคนตอบว่า “มาจากเกาะบริเตน” “เป็นคริสตชนหรือ?” “ไม่ครับ ยังเป็นพวกนอกศาสนา” เกรโกรีถอนใจ แล้วถามว่า “พวกเขาเป็นชนชาติอะไร?” คำตอบคือ “**Angli** — พวกแองเกิล” เกรโกรีจึงเล่นคำภาษาละตินว่า “**Non Angli, sed Angli.**” “ไม่ใช่แค่ Angles แต่เป็น Angels!” เพราะคำ *Angli* กับ *Angeli* (เทวดา) ฟังคล้ายกันมาก ท่านกล่าวว่าพวกเขามีใบหน้าเหมือนทูตสวรรค์ และสมควรจะได้เป็นทายาทร่วมกับทูตสวรรค์ในสวรรค์ เรื่องนี้ปรากฏใน Bede และแหล่งชีวประวัติเก่าแก่ของเกรโกรี แม้นักประวัติศาสตร์สมัยใหม่จะระมัดระวังว่าเราไม่สามารถพิสูจน์บทสนทนาคำต่อคำได้ก็ตาม แต่ยังไม่จบเพียงเท่านั้น เกรโกรีถามต่อ “เด็กพวกนี้มาจากแคว้นไหน?” ตอบว่า “**Deira**” ท่านเล่นคำภาษาอีกว่า **De ira!** ภาษาละติน *de ira* หมายความว่า “ออกจากพระพิโรธ” กล่าวคือ ขอให้พวกเขาถูกนำออกจากความมืดเข้าสู่พระเมตตาของพระเยซูเจ้า

ข้อคิดตรงนี้คือ คนทั่วไปมองเด็กเหล่านั้นแล้วเห็นการเป็น “ทาส”, พ่อค้าเห็นพวกเขาเป็น “สินค้า”, แต่เกรโกรีเห็นพวกเขาเป็น “ว่าที่บุตรของพระเจ้า”

ต่อมาเมื่อท่านเป็นพระสันตะปาปา ท่านส่งนักบุญออกัสตินแห่งแคนเทอร์เบอรีและคณะธรรมทูตไปอังกฤษใน ค.ศ. 596 และใน ค.ศ. 597 พวกเขาเดินทางถึงเมือง Kent เด็กทาสไม่กี่คนในตลาดกรุงโรม กลายเป็นประกายความคิดที่เชื่อมโยงในธรรม ประเพณีกับการประกาศพระวรสารแก่ชนชาติหนึ่ง

ข้อคิดสำหรับเราวันนี้ “บางครั้งพันธกิจยิ่งใหญ่ของพระเจ้า – ไม่ได้เริ่มจากการประชุมใหญ่ – ไม่ได้เริ่มจากแผนยุทธศาสตร์ – แต่เริ่มจากการที่คริสตชนคนหนึ่ง **มองเห็น** **มนุษย์คนหนึ่ง**ต่างจากที่โลกมองเขา”

2. เรื่อง Castel Sant'Angelo — จาก “สุสานจักรพรรดิ” กลายเป็น “ปราสาททูลสวรรค์”

เรื่องนี้น่าสนใจในทาง ประวัติศาสตร์ + โบราณสถาน + ตำนานคริสตชน

เมื่อปี ค.ศ. 590 กรุงโรมเผชิญวิกฤตหนัก น้ำท่วม – อาหารขาดแคลน – ผู้ลี้ภัยและโรคระบาด – โรคระบาดถึงกับคร่าชีวิตพระสันตะปาปาเปลาจิอุสที่ 2 และช่วงนั้นเกรกอรีถูกเลือกเป็นพระสันตะปาปาต่อมา

เกรกอรีจัดขบวนภาวนาครั้งใหญ่ ประชาชนแบ่งเป็น เจ็ดขบวน เดินจากส่วนต่างๆ ของกรุงโรมมารวมกันที่มหาวิหาร Santa Maria Maggiore ร้องบทภาวนาและ *Kyrie eleison* ขอพระเมตตา

สิ่งที่น่าสนใจมาก ๆ คือ มีบันทึกยุคใกล้เคียงเหตุการณ์ว่า ระหว่างการภาวนานั้นเอง มีคนล้มตายถึง **80 คน** เราลองคิดดู ขณะกำลังเดินขบวนขอให้โรคระบาดหยุด... แต่คนในขบวนกลับล้มตายต่อหน้าต่อตา! นี่ไม่ใช่ความเชื่อราคาถูก แต่นี่คือความเชื่อที่เดินต่อ แม้ยังไม่เห็นคำตอบ ต่อมาเกิดตำนานเล่าขานว่า เมื่อขบวนผ่าน

Mausoleum of Hadrian — สุสานจักรพรรดิเฮเดรียน เกรโกรีมองเห็นอัครเทวดามีคาแอลอยู่เหนืออาคาร กำลัง เก็บดาบเข้าฝัก ผู้คนตีความว่า ภัยพิบัติกำลังสิ้นสุดลง และในที่สุด สุสานของจักรพรรดิก็คือชื่อ **Castel Sant'Angelo**

“ปราสาทแห่งทูตสวรรค์” จนถึงวันนี้ด้านบนปราสาทยังมีรูปอัครเทวดามีคาแอลถือดาบอยู่ แต่ตรงนี้มีเกร็ดที่น่าสนใจยิ่งกว่าเรื่องปาฏิหาริย์เสียอีก นักประวัติศาสตร์ชี้ว่า เรื่องการเห็นอัครเทวดามีคาแอลเป็นตำนานที่บันทึกภายหลัง และตัวเกรโกรีเองไม่ได้กล่าวถึงนิมิตนี้ในงานเขียนของท่าน แต่สิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์จริง ๆ กลับตรงพล้งกว่า: โรคระบาดยังไม่หยุด คนยังล้มตาย แต่เกรโกรียังเดินนำประชาชนภาวนา นี่แหละความเชื่อ! ความเชื่อไม่ใช่การเดินเพราะเราเห็นทูตสวรรค์ แต่คือการเดินต่อ แม้เรายังไม่เห็นทูตสวรรค์ เช่นเดียวกับพระวรสาร เรื่องของเปโตร “ข้าพเจ้าทำงานมาตลอดคืนแล้ว ไม่ได้อะไรเลย...แต่ขอนอบน้อมตามพระวาจาของพระองค์ ข้าพเจ้าจะหย่อนอวน”

3. คนที่ได้รับเลือกเป็นพระสันตะปาปา แต่พยายามหนี “ไม่ยอมรับหน้าที่”!

เรื่องนี้มีทั้งส่วนจริงและส่วนที่ตำนานเติมแต่งภายหลัง เมื่อพระสันตะปาปาเปลาจิอุสที่ 2 ลี้ภัยพระชนม์ ชาวโรมต้องการเกรโกรีขึ้นสู่ตำแหน่งสันตะปาปา ปัญหาคือ... เกรโกรีไม่ต้องการเป็นพระสันตะปาปา! ท่านรักชีวิตนักพรตเบเนดิกติน และรู้ว่าตำแหน่งนี้หนักหนาเพียงใด มีตำนานภายหลังเล่าถึงขั้นว่า เกรโกรี หนีออกจากกรุงโรมไปซ่อนตัวในป่า และมีแสงจากสวรรค์ชี้ตำแหน่งที่ซ่อน จนชาวบ้านตามไปพบและลากท่านกลับมา! และวันที่น่าสนใจที่สุดคือ... **3 กันยายน ค.ศ. 590** เกรโกรีได้รับการสถาปนาเป็นพระสันตะปาปา ดังนั้นวันที่เราเฉลิมฉลองท่าน **3 กันยายน** จึงเชื่อมโยงกับวันเริ่มต้นพันธกิจพระสันตะปาปาของท่านโดยตรง

ข้อคิดที่น่าสนใจ - “คนบางประเภท พอมีตำแหน่งว่าง ยังไม่ทันประกาศรับสมัคร ก็เตรียม CV แล้ว แต่เกรโกรีตรงกันข้าม—คนทั้งกรุงโรมอยากให้ท่านรับตำแหน่ง แต่เจ้าตัวอยากหนี!” “บางทีคนที่เหมาะกับอำนาจที่สุด คือคนที่รู้ว่าอำนาจนั้นหนักแล้วเพียงใด” อันนี้เหมาะกับพระศาสนจักรวันนี้มาก

4. “พระสันตะปาปาผู้ยิ่งใหญ่” ที่ร่างกายไม่ยิ่งใหญ่เลย

เรามอง Gregory the Great แล้วมัวจินตนาการถึงพระสันตะปาปาผู้แข็งแกร่ง บริหารกรุงโรม เจรจากับชาวลอมบาร์ด ส่งธรรมทูต เขียนหนังสือ ดูแลคนจน ปฏิรูปการอภิบาล ฯลฯ แต่ความจริงคือ สุขภาพของเกรโกรีไม่ดีเลย ท่านเจ็บป่วยเรื้อรัง และช่วงท้ายชีวิตทรมาณจากอาการปวดอย่างหนัก ถึงขนาดเขียนถึงเพื่อนใน ค.ศ. 601 ว่าเป็นเวลานานแล้วที่แทบลุกจากเตียงไม่ได้ ความเจ็บปวดเหมือนไฟเผาร่างกาย นี่ทำให้คำว่า **Gregory “the Great”** มีความหมายใหม่ – ท่านไม่ได้ยิ่งใหญ่เพราะแข็งแรง – ไม่ได้ยิ่งใหญ่เพราะไม่มีปัญหา – ไม่ได้ยิ่งใหญ่เพราะชีวิตง่าย ๆ – แต่ยิ่งใหญ่เพราะร่างกายอ่อนแอ แต่พันธกิจไม่อ่อนแอ นี่เหมาะมากกับคนสูงอายุ คนเจ็บป่วย หรือคนที่คิดว่า “ฉันไม่มีประโยชน์แล้ว” ซึ่งไม่จริง บางครั้งงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพระเจ้าเกิดขึ้นผ่านมนุษย์ที่รู้ตัวดีว่า **“ฉันทำทุกอย่างด้วยกำลังตัวเองไม่ได้”**

นอกนั้นยังมีเกร็ดชีวิตพิศดารของเกรโกรีมากมาย จะขอเลือกมาเล่าบางตำนาน ซึ่งเป็นประเพณีเล่าขานต่อกันมา ไม่ใช่ข้ออ้างอิงทางประวัติศาสตร์

1. แยกคนที่ 13 ที่หายตัวไป – แล้วบอกว่า “เราเคยมาหาท่านแล้ว”

ธรรมประเพณีโบราณเล่าว่า เกรโกรีมีนิสัยขี้เกียจ คนยากจน 12 คน มารับประทานอาหารด้วยเป็นประจำ เพราะท่านเห็นพระเยซูเจ้าในคนยากจน วันหนึ่ง คนรับใช้มารายงานอย่างงง ๆ ว่า “วันนี้เราจัดไว้สำหรับ 12 คน... แต่ทำไมผมนับได้ 13 คน?” เกรโกรีมองไปและเห็นชายลึกลับคนหนึ่งอยู่ในหมู่แขก หลังอาหาร ท่านถามชายคนนั้นว่า “ท่านเป็นใคร?” ตามตำนาน ชายคนนั้นเปิดเผยตนว่าเป็น ทูตสวรรค์ของพระเจ้า และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ เมื่อเกรโกรีเคยช่วยคนยากจนคนหนึ่งจนถึงกับมอบภาระเงินของครอบครัวให้ เพราะไม่มีอะไรเหลือจะให้แล้ว นี่เป็นเพียงตำนานที่สะท้อนชื่อเสียงของท่านด้านความเมตตาต่อคนยากจน

ข้อคิดสำหรับเราคือ “เมื่อฉันเปิดประตูให้คนยากจน พระเจ้าอาจเข้ามาด้วย”

แต่พระวรสารไปไกลกว่านั้น — คนยากจน คนต่ำต้อย ที่เรากำลังเปิดประตูให้มัน
แหละ อาจเป็นวิธีที่พระเจ้ากำลังเสด็จเข้ามา ทำให้รำพึงถึง มธ 25 : “สิ่งใดที่ท่านทำ
แก่พี่น้องผู้ต่ำต้อยที่สุด...ท่านทำแก่เราเอง”

2. “โตะของนักบุญเกรโกรี” ยังมีร่องรอยอยู่ในกรุงโรม

“โตะที่เกรโกรีใช้เลี้ยงคนยากจน” สถานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของท่านบนเนิน Caelian
คือบริเวณวัด “San Gregorio Magno al Celio” ซึ่งเชื่อมโยงกับอารามที่เกรโกรีก่อตั้ง
ในบ้านของครอบครัว

นี่เป็นเรื่องราวที่มีพลังมากขึ้น เพราะเราไม่ได้กำลังพูดถึงนักบุญที่เขียนเทววิทยาอยู่แต่
ในห้องสมุด โตะอาหารของคนยากจนก็เป็นส่วนหนึ่งของเทววิทยาของท่าน “ก่อนที่
เกรโกรีจะเป็น นักปราชญ์แห่งพระศาสนจักร/**Doctor of the Church** ด้วย
หนังสือ ท่านเป็นนักปราชญ์แห่งพระศาสนจักรด้วยความรักและเมตตา/**Doctor
of Charity** ณ โตะอาหาร”

3. พระสันตะปาปาเกรโกรีพยายามช่วย “จักรพรรดินอกศาสนา” ซึ่งตายไปแล้ว หลายร้อยปี!

มีตำนานยุคกลางเกี่ยวกับจักรพรรดิทราเจียน (Trajan) เกรโกรีได้ยินเรื่องความยุติธรรม
ของจักรพรรดิ Trajan ซึ่งแม้จะไม่ใช่คริสตชน แต่มีเรื่องเล่าว่า วันหนึ่งขณะกำลัง
ออกไปรบ หญิงม่ายคนหนึ่งเข้ามาขอความยุติธรรมให้ลูกชายที่ถูกฆ่า จักรพรรดิตรัส
ประมาณว่า “ไว้เรากลับจากสงครามก่อน” หญิงม่ายตอบว่า “แล้วถ้าพระองค์ไม่
กลับมალ่ะ?” คำถามนั้นแทงใจจักรพรรดิ ท่านจึงหยุดกองทัพและจัดการคดีให้หญิง
ม่ายก่อน หลายศตวรรษต่อมา ตำนานเล่าว่าเกรโกรีประทับใจความยุติธรรมของ

จักรพรรดิผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ผู้นี้มาก จึงภาวนาเพื่อเขาอย่างแรงกล้า จนเกิดตำนานเกี่ยวกับความรอดของ Trajan นี่คือ ตำนานยุคกลางซึ่งเล่าต่อกันมา ไม่ใช่คำสอนของพระศาสนจักรว่าคนตายสามารถเปลี่ยนชะตาภินันดรได้ด้วยการภาวนา ย้อนหลัง เรื่องนี้ต่อมามีชีวิตอยู่ในวรรณกรรมยุโรป และแม้แต่ปรมาจารย์กวีนิพนธ์ “ดันเต้-Dante” ก็รับจักรพรรดิทราเจียน (Trajan) เข้าไปในวรรณกรรม “*Divine Comedy*”

ข้อคิดจากเรื่องเล่านี้คือ... **เกรโกรีเห็นความดี แม้ในคนที่อยู่นอกขอบเขตของตนเอง** สำหรับพระศาสนจักรวันนี้ นี่สำคัญมาก เราไม่ควรถามเพียงว่า “เขาเป็นพวกเราหรือเปล่า?” แต่ควรถามด้วยว่า “พระเจ้ากำลังทำความดีอะไรผ่านเขา?”

4. นักพิราบกระซิบข้างหูพระสันตะปาปา!

ถ้าเคยเห็นภาพนักบุญเกรโกรี เราอาจสังเกตว่า บางภาพมี นักพิราบสีขาวอยู่ใกล้หู

มีตำนานเล่าว่า เวลาท่านเขียนหรือบอกคำสอนแก่เลขานุการ จะมีม่านกั้นอยู่ เลขานุการ ส่วนพระองค์ได้ยินเกรโกรีพูดเป็นช่วง ๆ แล้วหยุดเงียบเป็นช่วง ๆ จึงสงสัยว่า “ทำไมท่านหยุดนานจัง?” จึงแอบมองหลังม่าน แล้วตามตำนานก็เห็น... **นักพิราบกำลังกระซิบที่หูของเกรโกรี!** นักพิราบจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของ พระจิตเจ้า ที่ทรงนำท่านในการสอน แน่نون นี่คือนิทานที่เล่ากันมา (**hagiographical legend**) ไม่ใช่รายงานข่าวจากศตวรรษที่ 6 **อย่างไรก็ตาม มีบทสอนใจเป็นข้อคิดที่ดี** “บางครั้งปัญหาของเราไม่ใช่พระจิตเจ้าไม่ตรัส แต่คือเราไม่เคยหยุดพูดนานพอที่จะฟัง!” นักเทศน์ที่ดีจึงไม่ใช่คนที่มีอะไรพูดตลอดเวลา แต่คือผู้ที่รู้ว่าเมื่อไรควรเงียบเพื่อฟังพระเจ้า

5. บทเพลงภาษาละตินเกรโกเรียน หรือ **Gregorian Chant** — เกรโกรีแต่งทั้งหมดจริงไหม?

นี่คือความเข้าใจผิดที่แพร่หลายที่สุดเรื่องหนึ่ง ชื่อ **Gregorian Chant** ทำให้เราจินตนาการว่าเกรโกรีนั่งอยู่ที่โต๊ะ นักพิราบกระซิบ “ทำนอง/melody” แล้วท่านเขียนโน้ตออกมาทีละเพลง เรื่องจริงซับซ้อนกว่านั้นมาก ธรรมเนียมเพลงสวดที่เรียกว่า Gregorian chant พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการยาวนาน และรูปแบบที่เรารู้จักในภายหลังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการหลังสมัยเกรโกรีด้วย ดังนั้นนักประวัติศาสตร์ไม่ถือว่า ท่านเป็นคนประพันธ์เพลงทั้งหมด “**Gregory personally composed the entire Gregorian repertoire**” “ถ้าเราพบปะกับนักบุญเกรโกรีบนสวรรค์ แล้วถามว่า ‘เพลง Gregorian ทั้งหมดนี้ท่านแต่งเองใช่ไหมครับ?’ ท่านอาจตอบว่า ‘โอ อย่าให้เครดิตฉันเยอะขนาดนั้น เดี่ยวฉันต้องรับผิดชอบค่าลิขสิทธิ์แะเลย!’”

แต่ข้อคิดกลับลึกซึ้งมาก ความยิ่งใหญ่ไม่ได้หมายความว่าเราต้องทำทุกอย่างเอง กล่าวคือ **คนรุ่นหนึ่งเริ่ม – คนรุ่นต่อมาพัฒนา – คนอีกรุ่นรักษา – และอีกรุ่นส่งต่อ** นี่แหละคือธรรมเนียม **Tradition — Traditio** — การส่งมอบ พระศาสนจักรไม่ได้เริ่มต้นจากเรา และหวังว่าจะไม่จบลงที่เรา

6. “ไฟชำระ/Purgatory” — เกรโกรีมีส่วนทำให้ภาพไฟชำระแพร่หลายมากขึ้น

นี่เป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์เทววิทยาที่น่าสนใจมาก เกรโกรีเขียนหนังสือ **Dialogues** ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องชีวิตนักบุญ ปาฏิหาริย์ อัจฉริยะ นิमित และเรื่องเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย โดยเฉพาะหนังสือเล่มที่ 4 (**Book IV**) กล่าวถึงวิญญาณหลังความตาย การชำระ และการภาวนา/ถวายมิสซาเพื่อผู้ล่วงลับ

แน่นอนว่า เกรโกรีไม่ได้ “ประดิษฐ์เรื่องไฟชำระ” ความเชื่อเรื่องการภาวนาเพื่อผู้ล่วงลับเก่าแก่กว่าท่านมาก และมีรากในธรรมเนียมคริสต์ชนก่อนหน้านั้น

แต่ผลงานของเกรโกรีมีอิทธิพลอย่างสูงต่อจินตนาการและเทววิทยาตะวันตกในเวลาต่อมา

7. ที่มาของ “Gregorian Masses” — มิสซา 30 วัน

เรื่องนี้ชาวคาทอลิกจำนวนมากรู้จักธรรมเนียม แต่ไม่รู้ว่ชื่อ **Gregorian** มาจาก **Gregory the Great**

ตามเรื่องที่เกรโกรีบันทึกไว้ใน “*Dialogues*” มีนักพรตคนหนึ่งชื่อยุสตุส (**Justus**) อยู่ในอารามของท่าน หลังจาก Justus ป่วย พบว่าเขาเก็บ เหรียญทองคำเอาไว้มาก เหรียญ ไม้เป็นส่วนตัว ปัญหาคือ นักพรตได้ปฏิญาณความยากจน เกรโกรีถือว่าเรื่องนี้ร้ายแรง เพราะเป็นการฝ่าฝืนชีวิตส่วนรวมและคำปฏิญาณ หลังจากยุสตุส (**Justus**) เสียชีวิต เกรโกรีมีความปรารถนาจะช่วยวิญญาณของเขา จึงสั่งให้ถวายบูชามิสซาเพื่อเขา ติดต่อกัน **30** วัน เมื่อครบ 30 วัน มีเรื่องเล่าว่ายุสตุส (**Justus**) ปรากฏแก่พี่น้องของตนและบอกว่าเขาได้รับการปลดปล่อยจากความทุกข์ นี่กลายเป็นรากของธรรมเนียมที่เรียกว่า มิสซาเกรโกเรียน (**Gregorian Masses**) คือ การถวายมิสซา **30** วัน ติดต่อกันเพื่อผู้ล่วงลับหนึ่งคน ธรรมเนียมนี้ยังคงอยู่ในพระศาสนจักรคาทอลิก

ข้อคิดที่งดงามคือว่า เกรโกรีตำหนิความผิดของ Justus อย่างจริงจัง แต่เมื่อ Justus ตาย... ท่านไม่ทิ้งเขา นี่คือการอภิบาลด้วยความรัก (*pastoral charity*) ที่งดงามมาก ความยุติธรรมพูดว่า “สิ่งที่คุณทำผิด” ความเมตตาพูดว่า “แต่ฉันจะไม่ทอดทิ้งคุณ” พระศาสนจักรที่แท้จริงต้องถือสองสิ่งนี้พร้อมกัน ความจริง+ความเมตตา (**Truth + Mercy**) ถ้ามีแต่ความจริง/truth ไม่มี ความเมตตา/mercy พระศาสนจักรกลายเป็น ศาลพิพากษา ถ้ามีแต่ความเมตตา (mercy) ไม่มีความจริง (truth) พระศาสนจักรก็ไม่สามารถรักษาบาดแผลได้ แต่เกรโกรีพยายามทำทั้งสองอย่างกลมกลืนกัน

ขอสรุปเรื่องเล่าเพื่อเป็นข้อคิดประจำวัน

คิดว่าคำสอนหนึ่งจากคู่มือการอภิบาล (*Pastoral Rule*) ที่สะท้อนวิถีคิดของท่านอย่างยอดเยี่ยม: ผู้อภิบาลต้องรู้ว่า ไม่สามารถพูดกับทุกคนแบบเดียวกัน

คนร้ายแรงต้องพูดแบบหนึ่ง – คนเศร้าอีกแบบหนึ่ง – คนมั่นใจแบบหนึ่ง – คนหวาดกลัวอีกแบบหนึ่ง – คนรำรวยแบบหนึ่ง – คนยากจนอีกแบบหนึ่ง

เพราะ... ยาชชนิดเดียวกันไม่ได้รักษาทุกโรค นี่คือการอภิบาลแบบอัครบิดร (pastoral genius) ของเกรโกรี และผมคิดว่า ทักษะอย่างเหลือเชื่อสำหรับพระศาสนจักรในยุคนี้ บางครั้งเราอาจคิดว่า “ฉันประกาศความจริงแล้ว ถ้าเขาไม่เข้าใจก็เรื่องของเขา”

เกรโกรีคงตอบว่า “ถ้าแกะไม่เข้าใจเสียงของคนเลี้ยง ก่อนจะโทษแกะ คนเลี้ยงควรถามตัวเองด้วยว่า เราพูดกับแกะเป็นหรือยัง?”

ผมได้รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับพระสันตะปาปาเกรโกรี อีกมากมายเพื่อเป็นความรู้และเป็นข้อคิดสำหรับพระศาสนจักร ถ้าท่านสนใจและมีเวลาก็อ่านเพลิน ๆ ประดับความรู้

มีอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจมากในเชิงประวัติศาสตร์พระศาสนจักร คือเรื่องที่เกรโกรีทะเลาะทางจดหมายกับพระอัยกาแห่งคอนสแตนติโนเปิลเรื่องคำว่า “**Universal Bishop**” จนเกรโกรีได้กลับด้วยการเน้นว่าตนคือ “**Servus servorum Dei — ผู้รับใช้ของผู้รับใช้ของพระเจ้า**” เรื่องนี้ถ้าเล่ารายละเอียด จะโยงมาถึงเรื่อง อำนาจ ตำแหน่ง ความถ่อมตน และ **Synodal Church** วันนี้ ได้แรงมาก และมีความ “กัตเจ็บแบบผู้ดีคริสต์ศตวรรษที่ 6” อยู่ไม่น้อยทีเดียว!

ขอเล่าสู่กันฟัง

เรื่อง “พระสังฆราชสากล/**Universal Bishop**” นี่น่าสนใจมาก เพราะเมื่ออ่านจดหมายจริงของนักบุญเกรโกรี จะพบว่าไม่ได้เป็นเพียงการทะเลาะเรื่อง “ตำแหน่ง” แต่เป็นการปะทะกันของ ความเข้าใจเรื่องอำนาจในพระศาสนจักร และนำทิ้งตรงที่เกรโกรีเองยืนยันอำนาจของพระสันตะปาปาอย่างชัดเจน แต่ขณะเดียวกันกลับต่อต้านตำแหน่งที่ฟังดูเหมือนยกคนหนึ่งให้อยู่เหนือทุกคน!

เรื่องเริ่มเกิดขึ้นที่ Constantinople

ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 6 พระอัยกาแห่งคอนสแตนติโนเปิลคือ **John IV หรือ John the Faster (John Nesteutes)** ผู้มีชื่อเสียงด้านชีวิตเคร่งครัด แต่มีคำหนึ่งทำให้กรุงโรมสะดุ้ง John ใช้ตำแหน่งภาษากรีกว่า οἰκουμενικὸς πατριάρχης — **Oikoumenikos Patriarchēs หรือ Ecumenical Patriarch** ปัญหาอยู่ที่คำ

ว่า *oikoumenikos* ฝ่ายคอนสแตนติโนเปิลสามารถเข้าใจในบริบทจักรวรรดิประมาณว่า “พระอัยกาแห่งจักรวรรดิ/แห่งโลกที่มีอารยธรรม” ไม่จำเป็นต้องหมายความว่า “พระสังฆราชเพียงคนเดียวเหนือพระสังฆราชทุกคน” แต่เกรโกรีอ่านนัยของคำนั้นแรงกว่านั้น คือคล้ายกับ “**Universal Bishop — พระสังฆราชสากล**” และท่านไม่ยอมเรื่องนี้ จึงเกิดเรื่องโต้ตอบไปมาทางจดหมายแรงมาก

1. เกรโกรีเขียนจดหมายไปหา John — และคำพูดค่อนข้างแรง!

ประมาณ ค.ศ. 595 เกรโกรีเขียนถึง John โดยตรง ใจความประมาณว่า เมื่อท่านได้รับตำแหน่งพระสังฆราช ท่านเคยคิดว่าตัวเองไม่ควรเป็นพระสังฆราชเสียด้วยซ้ำ แต่ตอนนี้กลับต้องการชื่อที่ทำให้ดูราวกับว่า ท่านเป็นพระสังฆราชเพียงคนเดียว เกรโกรีมองว่าตำแหน่งนี้เป็น “ชื่อใหม่” ที่เกิดจากความทะนงตน และอาจทำร้ายศักดิ์ศรีของพี่น้องพระสังฆราชคนอื่น

“ตอนยังไม่มีตำแหน่ง เราบอกว่า ‘ผมไม่คู่ควรครับ’ พอได้ตำแหน่งแล้ว อีกไม่นานอาจกลายเป็น ‘ทำไมไม่เรียกตำแหน่งผมให้ถูก!’”

“ความถ่อมตนไม่ได้ถูกทดสอบตอนที่เราไม่มีอำนาจ แต่ถูกทดสอบหลังจากเรามีอำนาจแล้ว”

2. ที่น่าทึ่งที่สุด — เกรโกรีไม่ได้ปฏิเสธอำนาจของเปโตร!

ตรงนี้สำคัญมาก ๆ มิฉะนั้นอาจเข้าใจผิดว่าเกรโกรีกำลังบอกว่า “พระสันตะปาปาก็เป็นแค่พระสังฆราชคนหนึ่ง ไม่มี primacy”

ในจดหมายถึงจักรพรรดิโมริซ เกรโกรีกล่าวชัดว่า พระเยซูเจ้าทรงมอบหมายการดูแลพระศาสนจักรทั้งหมดแก่เปโตร ทรงมอบกุญแจและอำนาจผูก-แก้แก่เขา แต่แล้วเกรโกรีเน้นย้ำว่า ถึงกระนั้น เปโตรก็ไม่ได้เรียกตัวเองว่า “**Universal Apostle**”!

เกรโกรีไม่ได้พูดว่า “อย่ามีอำนาจ” แต่กำลังพูดว่า “ยิ่งได้รับอำนาจมาก ยิ่งต้องระวังชื่อเสียงและเกียรติยศมาก”

3. แล้วเกรโกริกก็พูดประโยคเด็ด

ในจดหมายถึงพระอัยกาแห่ง Alexandria และ Antioch ท่านอธิบายว่า หากเราเรียกพระอัยกาคนหนึ่งว่า **Universal** ในความหมายที่ลดทอนคนอื่น ก็เท่ากับทำให้ศักดิ์ศรีของพระอัยกาคนอื่นลดลง แล้วเกรโกริกกล่าวว่า แม้ตำแหน่งเช่นนี้เคยถูกเสนอแก่ “Apostolic See” แต่บรรดาพระสันตะปาปาก่อนหน้าก็ไม่ยอมรับ เพราะไม่ต้องการรับเกียรติที่อาจลดเกียรติของพี่น้อง นี่คือหัวใจของเกรโกริก: “ฉันไม่จำเป็นต้องทำให้เธอเล็กลง เพื่อพิสูจน์ว่าฉันใหญ่”

และนี่เป็นคำสอนวิชาพระศาสนจักร (ecclesiology) ที่สวยงามสำหรับพระศาสนจักรวันนี้

ความเป็นหนึ่งเดียว ไม่ใช่ **uniformity**

Primacy ไม่ใช่ **domination**

Authority ไม่ใช่ **superiority**

Leadership ไม่ใช่ **privilege**

4. แล้ว “**Servus servorum Dei**” ก็เปล่งแสงขึ้นมา

นี่ทำให้คำที่เกรโกริกใช้เรียกตนเองมีพลังขึ้นทันที แทนที่จะบอกว่า “ข้าพเจ้าคือ **Universal Bishop**” ท่านเลือกคำว่า **SERVUS SERVORUM DEI** “**ผู้รับใช้ของผู้รับใช้ทั้งหลายของพระเจ้า**”

คำนี้ต่อมากลายเป็นหนึ่งในตำแหน่งดั้งเดิมของพระสันตะปาปา

นักบุญยอห์น ปอลที่ 2 อธิบายไว้อย่างงดงามว่า *servus servorum Dei* ของเกรโกริก เป็นเหมือนเครื่องป้องกันไม่ให้เรา แยกอำนาจออกจากการรับใช้ เพราะอำนาจตามพระวรสารต้องมีรูปแบบของพระเยซูเจ้า ผู้ตรัสว่า “เราอยู่ในหมู่ท่านเหมือนผู้รับใช้”

และสมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 อธิบายว่า การที่เกรโกริกต่อต้านคำว่า “ecumenical” ไม่ได้เกิดจากความต้องการลดอำนาจอันชอบธรรมของ

Constantinople แต่เพราะท่านห่วง ความเป็นพี่น้องและความเป็นหนึ่งเดียวของ
พระศาสนจักร

5. แต่มี “ความย้อนแย้ง” ที่น่าสนใจมาก

นี่เป็นจุดที่สัตบุรุษส่วนใหญ่ไม่รู้ เกรโกรีต่อต้านคำว่า **Universal Bishop**
แต่ในทางปฏิบัติ... ท่านใช้อำนาจพระสันตะปาปาอย่างเข้มข้นมาก! ท่านแทรกแซง
ปัญหาพระสังฆราช – ดูแลวินัยพระศาสนจักร – ติดต่ोजักรพรรดิ – ส่งธรรมทูตไป
อังกฤษ – ดูแลพระศาสนจักรในหลายภูมิภาค และยืนยันอย่างชัดเจนถึงบทบาทของ
อัครสาวกเปโตรต่อพระศาสนจักรทั้งหมด

ดังนั้นเกรโกรีไม่ได้เสนอว่า “ฉันถ่อมตัว เพราะฉะนั้นฉันไม่ตัดสินใจอะไรเลย”

ท่านตัดสินใจ – ท่านสั่ง – ท่านแก้ปัญหา – ท่านตำหนิ – ท่านบริหาร

แต่ทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้คำว่า “**SERVICE**” นี่สำคัญมากสำหรับผู้อภิบาล

ความถ่อมตน ≠ ความอ่อนแอ

บางครั้งผู้อภิบาลต้องตัดสินใจเรื่องยาก

ต้องพูดว่า “ไม่” – ต้องแก้ไขสิ่งผิด – ต้องปกป้องฝูงแกะ

แต่คำถามคือ “**ฉันใช้อำนาจเพื่อปกป้องฝูงแกะ หรือใช้ฝูงแกะเพื่อปกป้องอำนาจ
ของฉัน?**” สองอย่างนี้ดูคล้ายกันมากจากภายนอก แต่ต่างกันราวฟ้ากับดิน

6. มีจดหมายอีกฉบับที่เกรโกรี “ก๊าดแบบสุภาพ”

เมื่อเกรโกรีเพิ่งเป็นพระสันตะปาปา ท่านเขียนถึง John แห่ง Constantinople

เกรโกรีพูดประมาณว่า “ฉันจำได้นะว่าตอนคุณจะเป็นพระสังฆราช คุณเองก็พยายามหนี
ตำแหน่งนี้” แล้วท่านพูดต่อแบบมีอารมณ์ขันว่า “แต่ทำไมคุณถึงยอมให้ภาระที่คุณ
เองเคยพยายามหนี มาตกอยู่บนตัวฉันล่ะ? ถ้าคุณรักฉันเหมือนรักตัวเองจริง คุณไม่
นำทำอย่างนี้กับฉันนะ!”

นี่อยู่ในจดหมายของเกรโกรีจริง ๆ! เราเห็นภาพพระสังฆราชสององค์หยอกกันเลย

“ตำแหน่งนี้หนักมาก ผมไม่เอา!” “จ้ะให้เกรโกรี!” “เดี๋ยวก่อน! ถ้าคุณรักผมจริง ทำไมโยนมาให้ผมล่ะ!” สำหรับเกรโกรี ตำแหน่งในพระศาสนจักรคือ “ภาระ” ก่อนจะเป็น “เกียรติ”

7. นิโยงกับบทอ่าน 1 คร 3:18-23 วันที่ 3 กันยายนอย่างเหลือเชื่อ

นักบุญเปาโลกล่าวว่า “อย่าให้ผู้ใดโอ้อวดมนุษย์” เพราะชาวโครินธ์กำลังแบ่งฝ่าย “ฉันฝ่ายเปาโล” – “ฉันฝ่ายอปอลโล” – “ฉันฝ่ายเคphas” – เปาโลตอบว่า หยุดก่อน! ทั้งเปาโล อปอลโล เคphas... ทุกคนเป็นของท่าน ท่านเป็นของพระเยซูเจ้า และพระเยซูเจ้าทรงเป็นของพระเจ้า นี่คือสิ่งเดียวกับที่เกรโกรีกำลังต่อสู้ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่ง ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อ ตำแหน่งที่ควรสร้างความเป็นเอกภาพ - **communion** กลายเป็นเครื่องสร้าง ความยิ่งใหญ่มีอำนาจเหนือคนอื่น - **superiority**

วิชญ์ ธัญญอนันต์ เจ้าอาวาสวัดเซนตจ่อหัน ลาดพร้าว กรุงเทพฯ

เก็บเรื่องราวต่าง ๆ ของนักบุญเกรโกรี ผู้ยิ่งใหญ่ มาเล่าสู่กันฟัง
(สังฆราชอาจจะไม่มีเวลาอ่าน ให้บรรดาสัตบุรุษอ่านแทน 55)